

Iliya — Juróom-bennel}

Fukki Natt yii

Jeff Pippenger

2023-10-05

Nungi doon a jëfandikoo melo yi aju ci Eli, te léegi nuy jëfandikoo jaar-jaari Tundu Karmel ak Tundu Sinaay ngir leeral benn jëfandikoo nattu gu yokku ndànk-ndànk ci bëñu Protestaŋsiis, ak itam benn yokkute yu politig yu dox ndànk-ndànk ci bëñu Républikaanis, buy dëppook bëñu Protestaŋsiis.

Mbind mi njëkkat bi daan jëfandikoo ngir ténkug ñaawteef bi nekk ci Nombres saar 13 ak 14, te mooy firndeel ñaareel fukki nattu gu mujj gi ñeel Israayil bu yàgg ba noppi gannaaw seen jàllug Géej gu Xonq bi. Jaar-jaar boobu méngoo na ak tàmbalig doxalin jaar-jaaru Millerite, waaye itam ak jaar-jaaru doxalin Yàlla gu mujj gi. Liggéeyu ñetti malaaka yi yépp ci Apokalips saar 14, doxalin ci tàmbali ak doxalin ci mujj moo ko matale.

“Malaka mi bokk ci yégleb beskatu ñetteelu malaka bi, mooy leeral suuf si bépp ak ndamam. Fii dañuy wax lu jëm ci jëf ju yaatu ci addina bépp te am doole ju xel muñul a yemal. Yëngu-yëngu ngëneel gi ci at yi 1840–44 dafa nekkoon feeñu ndamu dooley Yàlla; yégleb beskatu njëkk bi yégg na ba ca bépp kërug missiyon ci addina, te ci yenn réew am na woon farlu gu màgg ci mbirum diine, gu mel ni kenn gisagul woon gu ni mel ci benn réew gannaaw Coppiteg ñeenteel fukki atum juróom-benn bi; waaye yooyu dees na leen ëppale ak yëngu-yëngu ju mag ji am doole ci suufu artu mujj bi bu ñetteelu malaka bi.” The Great Controversy, 611.

Ci diggante jaar-jaare giir doxalug tàmbaliwaay bi ak doxalug mujj gi, nun gis nañu jaar-jaaru kanamu mbooloom Laodicea. Malaaka miy leeral suuf si ak ndamam, leer na ne mooy benn doxal, waaye du mbooloom màggat.

“Ci Babilon, ci jamono ji ñu wone ci kàddug waxkat bii, ñu wax na ne: ‘Ay bàkkaaram yeg nañu ba asamaan, te Yàlla fàttalikoo na ay tooñam.’ Révélation 18:5. Moo matale nattub ay tooñam, te alagam mi ngi ci bëgg a wàcc ci moom. Waaye Yàlla am na ay nitam ci Babilon; te bala ñëwug àtteyam, war nañu woo ñi takku yii ngir ñu génñ fa, ngir ñu bañ a bokk ci ay bàkkaaram te ‘jotul ci ay mbugalam.’ Moo tax yëngu-yëngu bi malaaka mi wàccee asamaan, di leerloo suuf si ak ndamamu, di yuuxu ak kàddu gu mag ak baat bu dëgër, di yégle ay bàkkaaru Babilon. Te ànd ak yégleem lañuy dégg woote bii: ‘Génneen ci moom, yéen samay nit.’ Yégle yii, bu ñu àndee ak yégle malaaka bu ñetteel bi, ñoo di artu bu mujj bi war a jox ñi dëkk ci suuf si.” The Great Controversy, 604.

Yépp yonent yépp déggoo nañu ak seen bopp, te ñoom ñépp dañuy xamale “fan yu mujj yi” gën a leer, ndaxte fan yi ñu waxe woon yeneen waxi kàddu yi. Ngir wan misaal bu mbir mii, malaak bu Njàngum Yàlla 18 mooy, te doon nañu ko misaal ci malaak bu Njàngum Yàlla 10. Ñoom ñaar ñépp dañuy leeral suuf si ak ndamam bu mu wàcce. Rakku jigéen White santale na malaak bi jëkk ci téere bi Early Writings.

«Yeesu sant malaaka bu réy ngir mu wàcc te artu waa suuf si, ngir ñu waajal seen bopp ci ngir Njêwëm ñaareelu yoon. Bi malaaka ba génnee ci kanamu Yeesu ca asamaan, leer gu yéeme te tedd lool woon jiite ko. Ñu wax ma ne, ndawam mooy leeral suuf si ak ndamam te artu nit ci merum Yàlla miy ñêw.» Early Writings, 245.

Malaaka ma ci Kàddug Yàlla buy wax ci Peneef fukki ak juróom-ñaar, waxtu bi mu wàccée mooy 11 Suweññe 2001. Moom dafa amoon misaal ci malaaka mi wàcce woon 11 Ut 1840. Ci kapitaal juróom-benn bu Esayi, ñu won nañu Esayi kër Yàlla ga ci asamaan ak ndamlu Yàlla. Ci saar bi ñetteelu ci kapitaal juróom-benn, mu wone ne suuf sépp fees na ak ndamlu Yàlla. Loolu mooy xew bi malaaka ma ci Peneef fukki ak juróom-ñaar di wàcce.

Gannaaw loolu gis naa beneen malaaka mu wàccé asamaan, di yor kàttan gu réy; te suuf si leer na ak ndamam. Révélation 18:1.

Saaru ñetteel bi ci Isaaya 6 jëfandikoo na benn jaar-jaar bu mel ni kenn.

Kenn ki woo kenn naan, ne: Sell, sell, sell mooy Boroom mboolooy asamaan yi; suuf sépp fees na ak ndamam. Esayi 6:3.

Rakk bu jigéen White dafa boolee gis-gisu Esayi ci kër Yàlla ak yëngu-yëngu Biir révélation fukki juróom ñett.

«Seraf yi ci kanamu gàngune bi fees nañu lool ak ragal yu sell ci gis ndamu Yàlla, ba ñu dul xool seen bopp benn saa ak bânneeku bopp, mbaa ci yéemu seen bopp walla seen moroom yi. Seen cant ak seen ndam ñeel na Boroom Mbooloom yi, mi kawé lool te yéegoo, te ndamu mbubbam feesal kër Yàlla ga. Bu ñuy gis jamono ju ëllëg, bi suuf sépp di fees ak ndamam, woy-jállug cant gu daan dëgg nangu ci kenn ba ca kenn ci ay kàddu yu neex, ne: “Sell, sell, sell, mooy Boroom Mbooloom yi.” Ñoom dafa leen doy bu baax ngir màggal Yàlla; te ci kanamam, ci suuf ngërëmam gu mu leen may, duñu bëgg dara lu gën a am. Ci yëngu ci meloom, ci def liggéeyam ak ci jaamu ko, seeni yéene yu gën a kawé mat nañu bu baax.»

“Peeñ bi ñu jox Esayi mi ngi tegtal nekkinug xaleyi Yàlla ci fan yu mujj yi.” Review and Herald, December 22, 1896.

Yowaana ci Téereb Peeñ mi, ci sarax 10 te it ci sarax 18, ak Esayi ci sarax 6, te boole ciwaaylu Sœur White, dañuy teg lépp ay misaal yu suuf si leeralé ak ndamu Yàlla ci benn bérab bu benn ci jaar-jaari jamono. Suuf sépp seede woon na xew-xew yi amoon 11 Septàmbar 2001. Jaar-jaaru taarix bu yokkute bu yëngu-yëngu Millerite bi, bi jeexee ci 1863, dafa doon misaal taarix bi malaaka bu am doole bi ci Peeñ 18 descende, ak taarix bi ànd ak malaaka bi wàccewoon ci Peeñ sarax 10. Ginnaaw bi ñu sampée njort yu ubbi noonu, dinañu dellu ci jéemantu nattu gi fësal ci Nombres sarax 14. Gannaaw bi Moysë rammalee ngir ñi weddi yi bëgg a dellu Misra te sànni ay xeer Yosuwe ak Kaleb, Yàlla nangul na rammalu Moysë.

Noonu Boroom bi ne: Maa baal la, ni nga waxe. Waaye ni dëgg la, man miy dund, suuf si bépp dina fees ak ndamu Boroom bi. Ndaxte ñoom ñépp ñi gisoon sama ndam ak sama kéemaan yi ma defoon ci Misra ak ci màndiñ ma, te léegi ñu nattu ma fukki yoon, te dëggul samay wax, ca dëgg duñu gis réew mi ma giñoon seen baay ya; te kenn ci ñi ma merloo du ko gis. Waaye

sama jaam Kaleb, ndaxte amoon na beneen xel ak moom, te topp na ma ba mat sèkk, moom dinaa ko dugal ci réew mi mu dugg woon; te askanam dina ko moom. Numbers 14:20–24.

Jaar-jaar bi ñu nettali fii ci Nombres fukki ñeent mooy nattu gu mujj ga ngir Israayil bu yàgg, te seen lajj taxal na leen dee ci màndiñu màndiñ gi diirub ñeent-fukk at yi topp. Jaar-jaar jooju am na jëfandikoo bu jub ak Apocalips fukk ak juróom-ñeent, ndaxte fa Yàlla wax na ne: “ni mu wóoré ne” Yàlla dund na, “suuf si bépp dina fees ak ndamu Boroom bi.” Loolu mooy wax ju bare doole, ju Yàlla tëral ci bindu jaar-jaar bii; te ci def noonu, Mu di dëggal ne jaar-jaar ji ñu tektal ci Nombres saar yi fukk ak ñett ak fukki ñeent, dafa doon wone lu jiitu yoon bu mag bu malaaka Apocalips fukk ak juróom-ñeent. Gannaaw Apocalips fukk ak juróom-ñeent mooy mujjug ñi des ci askanu Yàlla, tambali giitug ñi des ci askanu Yàlla itam dañu ko misaal ci xel mi nuy seet ci téereb Nombres.

Ci 11 weeru 1840, ba noppi yonent gu Islaam ci ñaareelu musiba bi matalee, nit ñi nekkoon ca njëkk tannée yi ci kóllère gi ñu seetaan nañu leen ak yëgleb Eliya bi fekk ne ñu ko firndeel ne dëgg la.

Bés bu 11i Septambar 2001, ci matug yeneen waxi Islam ci ñetteelu musiba, nit ñi jëkk a tànn ci kóllère gi, dañoo màndargaal tàmbali àtteb ñi dund, ni yëgleb Eliya bi leen seetlu woon ne dëgg la.

Yëgle Eliya bu jëm kanam taariixu Millerite bi, ak dund ci wàllu waxtu yóbbante. Yëgle Eliya bi ci 11 Sàttumbar 2001 moom, dañu ko teg woon ci wàllu baatub taariix di dellu. 11 Sàttumbar 2001 delloo na taariixu 11 Ut 1840, ndaxte ñaari bés yi dañuy tey firnde ne yëngu-Islaam am na matalug ab yëgle, te itam ñoom ñaar ñoo màndarga wàceeb malaaka mi, mi Sister White wax ne “du kenn ku gën a màgg Yeesu Kirist.” Doonte Sister White masula wax ne malaakam Peeñu ma 18 “du kenn ku gën a màgg Yeesu Kirist” ni mu ko waxe ci malaakam Peeñu ma 10, waaye malaakam Peeñu ma 18 dafay leeral suuf si ak ndamam, te Mbind mi leer na ne ndamu Yeesu Kirist moo di li leeral suuf si.

Jumtukaay àtte bi moo indi woon nattu Protestan yi ca njàlbéen ga, mooy yëngu-yëngu Millerite bi, ni ñu ko tektalee ci Eliya. Jumtukaay àtte bi di indi nattu Advaantis ñaareel fan yu juróom-ñaari (Seventh-day Adventism) ca mujj ga, mooy yëngu-yëngu Eliya bi, ni ñu ko tektalee ci téeméeri ak ñeent-fukk ak ñeent-junni. Tekeetu Eliya am na lu ëpp benn tekkiin, te doonte mu waral Miller ak yëngu-yëngu Millerite bi, itam mu waral téeméeri ak ñeent-fukk ak ñeent-junni.

«Muuse ci kaw tundu bi ci njàngale soppiku bi nekkoon seede ndamug Kirist ci kaw bàkkaar ak dee. Moom dafa doon tegtal ñi dinañu génng ci bàmmee ba ci ndekkitel ñu jub ña. Eli, mi yàlla yóbbu woon asamaan te gisul dee, dafa doon tegtal ñi dinañu dund ci suuf si bu Kirist dellusee ñaareelu yoonam, te ñu dinañu “soppiku, ci benn xet, ci xippi bu bët, bu trompet bu mujj bi,” ba noppi “lii di ku dee war na sol bañ a dee,” te “lii di lu yàqu war na sol lu dul yàqu.” 1 Corinthians 15:51-53. Yeesu soloon na leeru asamaan, ni Muy feeñee bu Muy dikk “ñaareelu yoon, te du ngir bàkkaar waaye ngir mucc.” Ndaxte dina dikk “ci ndamu Baayam ak malaaka yu sell yi.” Hebrews 9:28; Mark 8:38. Léegi saraxalekat bi digoon taalibé yi mat na. Ci kaw tundu ba, nguurug ndam gu ëllëg ga dafa feeñ ci waañu ndaw,—Kirist buur bi, Muuse di tegtal ñu dekki, te Eli di tegtal ñi Yàlla yóbbu.» The Desire of Ages, 412.

Nit ñi Rom gi ñu wàccale ñooy ñi ëpp ci fukk ci ñaar. Woo nañu ñu bare, waaye ñu néew a tann. Bañug nattu gu fukki bañe mi aju woon ci ndax xibaar bu bon bi, mbaa xibaar bu baax bi ci Réew mi Yàlla digoon, dees ko bañ walla dees ko nangu. Noonu, jaar-jaaru nettali bi ñuy feeñal fii day wone ne ndam walla noot ci jaar-jaaru nattu gu yokk-yokke mi, dafa sukkandiku ci tànn ñaari yoonu xalaat yu firi benn xibaar.

Ñaar fukk ñi yónnee ngir seet réew mi digoon gisoon nañu Réew mi Yàlla Dig, waaye ñaari àtte yu wuute lañu génne ci li Réew mi Yàlla Dig teewal. Benn xibaar dafa jógewoon ci ragal gu nit, te beneen bi ci ngëm. Benn dafa feeñal woon bëgg a bañ njubalu Yàlla te dellu ca jaamug Misra, te beneen xibaar bi feeñal woon bëgg a wéeru ci njubalu Yàlla te jëmsi kanam jëm ca Réew mi Yàlla Dig.

Ci yëngu Millerite bi, ëpp yi ëpp tanne itamoonna delluwaat ci ngir dellusi ci jaamug Babilon te nekk ay doomam, te loolu mooyoon wone seen dogal bu ñuy bañ a nangu yëgleb yonent bu malaaka bu njëkk bi. Millerite yu takku ya tanna nañu topp yëgleb yonent bu malaaka bu njëkk bi, sax gannaaw li mel ni amoon na ayankoo ci njëkk aakub Njàqare ci mbirum bëj-gànnaru atum 1844. Jaar-jaaru Kàddug Ñoomber mooy wone ñaari “xibaar” yu wuute yu ñaari-fukk ak ñaar yaa ngi doon saytu réew mi, te ñoom di taxawal ñaari njuumte yu wuute ci benn yëgleb yonent bi. Ci 1863, Adventisme Laodise bi nanguwul benn yëgleb yonent; dañoo bañ benn yëgleb yonent bu ñu tëraloon ba noppi. Ci 1863, Adventisme Laodise bi dellu na te nangu na yoonu xalaat bu Bibël bi, mi doon a weddi William Miller ci bépp jamono ju mu doon liggéey. Ñi bañoon yëgleb yonent bi te bëggoon dellu ci jaamug noon, ñoo ngi leen misaal ci ñi bëgg a fippiku ci Ñoomber fukki-ñeent, ñi mujj ci dee ca màndiŋ ma.

Limbu fukk, buñ seet ko mel ni, ni mel ñépp la am lu ëpp benn tekki. Tekki gu melam war nañu ko xam ci àddina pàcc bi mu nekk. “Fukk” bu mel man na teewlu fitna. Man na teewlu nattu. Man na itam teewlu boole fukk yoon biir buur yi ci Europa, xeet yu bëj-gànnaru Israyil ak Mbooloom Xeeti Àddina. Ci kerkub Simirna, askanu Yàlla dañoo war a am tiislu ngir fukk fan.

Bul fenn dara yi ngeen di sonn: xoolleen, Seytaane dina sànni ñenn ci yéen ca kaso bi, ngir ñu nattu leen; te dina ngeen am njàqare fukki fan. Nekk ku takku ba ci dee, te dinaa la jox kaala gu dund. Peeñu 2:10

Taariikat yi diis ay jëme ci fitna bi Diocletian defoon ci taarixu Smyrna, ndaxte mooy fitna bi gëna tar ci taarixu Smyrna, te mu yàggoon fukki at. Yeneen taariikat yi jàpp ne am na fukk ay fitna yu wuute ci taarixu Smyrna. Bu ko man a doon, Yoom-Rom bu nguur mooy ki leen doxaloon, te ci Daniel juróom-ñaari bàyyi “fukk ay wéjj” lañu koy màndargaal. Ñoom fukk buur yooyu, ñooy buur yi, yu Acab di misaal, mi def njaloo ak baab, te ñoo nekkoon jumptukaayu fitna bi baab jëfandikoo ngir matal rey nit ñi ca jamonoy Lëndëm gi. “Fukk” dafay tegtal kàttanu réew mi matale fitna bi ngir Jezebel. Ci Daniel saar bi jëkk, “fukk” dafay màndargaal ab jamono bu nattu.

Maa ngi lay ñaan, nattal sa jaam yi fukki fan; te nañu nu may ñam wu ñuy wax pulse ngir nu lekk, ak ndox ngir nu naan. Gannaaw loolu, nañu xool sunuy kanam ci sa kanam, ak kanamu xale yi di lekk cér wu buur bi; te ni nga ko gis, defal sa jaam yi. Noonu mu nangu leen ci mbir moomu, te mu natt leen fukki fan. Te ci mujjug fukki fan yi, seen kanam feeñ ne gëna rafet te

gëna yaram thane mboolem xale yi doon lekk cér wu buur bi. Daniel 1:12–15.

Ci Téere Juróom-ñeent, Israayil gu jëkk ga dafa merloo Yàlla fukki yoon, te loolu di tektal fukki nattu yu amoon ci ab diir.

Waaye ni, ci dëgg-dëgg ni maa ngi dund, suuf sépp dina fees ak ndamalu Boroom bi. Ndaxte ñépp ñi doon góor ñi gis sama ndam, ak sama kéemaan yi ma defoon ca Misra ak ca màndin ma, te fi nag dañu ma jéem léegi fukki yoon, te déggugu sama baat. Nombres 14:21, 22.

Bu fekke internet bi ngir xam li ñuy tek ci ñaari fippu yi mēna mel ni juróom-ñeent fippu yi walla nattu yi taxul jàppandi yi jóge ci xettali Géej Bu Xonq ba ca fukkielu nattu ba, dinga gis ay soppante yu néew ci ban yi tolluwaay yi Israayil bu yàgg ba noppi defoon war a ráññee ni benn ci fukki nattu yooyu. Maa ngi sax ci ne xettali Géej Bu Xonq bi, bi ñu leen waxee bu leer ne dafa ànd ak 22 Oktoobar 1844, mooy tambali fukki nattu yi, te moo tax fa la war a tàmbalee waññi nattu yi jóge 1844 ba 1863. Am na woon ab yoonu nattu buy yokk ndànk-ndànk, bi tàmbalee 1798, ba téereb Daniyel ubbee, te yoon woowu dafa dajale woon jaar-jaariy yégleb malaaka bu njëkk ak bu ñaareel yi, yi mujjee ci ñëwug malaaka bu ñetteel bi 22 Oktoobar 1844.

“Ca Minneapolis, Yàlla jox na ay xonq yu am solo ci dëgg gi ci ay taxawal yu bees ñeel mbooloom. Leer gu jóge asamaan gi, ñenn dañu ko bañ ak bépp degg-dëgg ak wowu gu Yawut ya won ci seeni bañ Kirist; te wax ju bare amoon na ci mbirum taxaw ci kaw cosaan yu mag ya. Waaye amoon na firnde yu wone ne xamuñu woon li cosaan yu mag ya doon. Amoon na firnde ak xalaat yu jóge ci Kàddug Yàlla, yu dal ci xel mu xam lu baax ak lu bon; waaye xel yi nit ña dafa daldi tējiku, tàlliku ba leer gi mēna duggul, ndaxte dañu dogaloon ne lëkkale gu wéradi la, di yēngal “cosaan yu mag ya,” fekk du yēngal benn takk ci cosaan yu mag ya, waaye dañoo xel mu ñaaw ci li doon def cosaan yu mag ya.

“Jeexital waxtu wi ci atum 1844 moo doon jamono ju am yēngu-yēngu yu mag, buy ubbi sunu bēt yu waar ngir nu gis, ci kawal yu yéemu, sellalug kër-yàlla ga di am ca asamaan, te am na lëkkaloo gu mat sëkk ak nit ñi Yàlla ci kaw suuf, [itam] yégleb malaaka bu njëkk ba ak bu ñaareel bi ak bu ñetteel bi, yi tàllal raaya bi ñu bindoon: “Ndigal yi Yàlla ak ngēmug Yeesu.” Benn ci màndarga yi ci yégleb boobu mooy kër Yàlla gi, nga xam ne nitam dëgg-yi-bëgg ñoom gis nañu ko ca asamaan, ak saak bi ěmb yoonu Yàlla. Leerug bésab Noflaay bu ndigal bu ñetteel bi tàllal na ay leeram yu dēgër ci yoonu ñi tooñ yoonu Yàlla. Ñàkk-amug dee ba fàww ci ñi bon ba mooy benn màndarga mu yàgg. Man, mēnuma fàttaliku dara ju gën a tollu ci boppu màndarga yi yàgg. Lépp lii, xaacu li ñuy def ci mbiri soppi màndarga yi yàgg, lépp xel-rekk la.” The 1888 Materials, 518.

Bésab 22 Októobar 1844, malaaka bu ñetteel bi agsi ak benn yégle ci loxoom.

«Ba liggéeyu Yeesu jeexee ci bérab bu sell bi, te Mu jàll ba ca gën a sell ga, taxaw ci kanam gaalu kóllère ga, gi yóbb ndigalu Yàlla, Mu yónnee beneen malaaka bu am kàttan ak ñetteelu yégle bi ci àddina. Ñu teg ab xob ci loxob malaaka ba, te ba mu wàcce ci suuf ak kàttan ak màggaay, mu yéglee moytul gu ragal, ak gën a tiis ci i làmboo yi gën a metti yi ñu mas a yégle nit.» Early Writings, 254.

Ci 22 Oktoobar 1844, malaaka bu wàcci ak xob bu bind ci loxoam, bi ñu waroon a lekk moom di askanu Yàlla. Jàngalekat yi ñuy wax “landmarks” tektal yi ñu jox ci kaw, war nañu leen mbaa ñu lekk leen te nangu leen, mbaa ñu bañ leen te bañ a lekk leen. Ba malaaka bu ñetteel bi agsee ak xob bu bind ci loxoam, yégle bi nekk ci xob boobu dafay teewal juróom-benn ak benn dëgg-yoon yu nattu. Juróom-benn ak benn nattuy dëgg yooyu dañoo leen tudde “wéyug waxtu,” muy teewal waxi yonent bi ci ñaari junni ak ñetti téeméeri at; àtte bi, mi ñu teewale ak “sellalug kër Yàlla ga”; yégle yi ñetti malaaka yi; “yoonu Yàlla”; “Bésu Noflaay bi”; ak taxawaayu ñi dee, mi ñu teewale ak “bennulug am yàgg a dund gu bakkan bi.”

Juróom-ñaar yooyu, ca dëgg-dëgg, bopp nañu ci seen diggante, waaye kenn ku nekk ci ñoom, dañu ko xammee ni ay màndarga-yoon. Am na ñenn ñu bëggul a boole jaadu waxtu bi ci lim bu ne, waaye leer na ne ñu bare bañ nañu dëgg bi ne 22 Oktoobar 1844 mooyoon matug waxi yónen ci lu dëgg. Ñoom, dafa leer ne, daanu nañu ci nattu boobu, te loolu tax na ne mēnuñu woon a dugg ci jéem a dajale ak natt yi topp ci gannaaw. Yoonu Yàlla ci natt nit, ñu ngi ko dëgërël yoon wu bari yoon ni ab yoonu yokkute la, buy laaj nga am ndam ci nattu bi ñu la jox njëkk, bala ngay man a bopp ci nattu bi ci topp.

«Ba nu tàmbalee woon di wone leer gi ci mbiram bésu noflaay bi, amu nu woon benn xalaat bu leer ci yégleb ñetteel malaaka mi nekk ci Apocalipse 14:9–12. Li doon jafe-jafeu sunu seede bu nu doon dikk fa kanam nit ñi mooy ne, yēngu-yēngu dikkub ñaareelu yoon wu mag wa jóge woon na ci Yàlla, te yégleb bu njëkk ak bu ñaareel yi génn nañu woon, te bu ñetteel bi waroon nañu koo joxe. Gisoon na nu ne yégleb bu ñetteel bi jeexee ak kàddu yii: “Fii la muñug gaayi Yàlla yi nekk: ñoom ñi di sàmm ndigali Yàlla yi ak ngēmug Yeesu.” Te noonu la nu ko gisee bu leer, ni nu koy gis léegi, ne kàdduy wax ju bindu yii doon nañu tegtal njubbalug bésu noflaay bi; waaye ci lu jēm ci ban mooy màggal ga rab wi, miñaan mi tudd ci yégleb bi, walla lan mooy nataalu rab wi ak màndargaam, amu nu woon benn taxawaay bu leer.»

“Yàlla jaarale ko ci Ay Xelum Yàlla ju Sell ji, mu bàyyi leer feeñ ci kaw ay jaamam; te mbir mi dafa tàmbalee ubbi ndànk-ndànk ci seen xel. Soxla na woon njàng mu bare ak teey gu réy ngir seet ko ba noppi, lëkkale ko lëkk ci lëkk. Jaarale ko ci teey, njàqare, ak liggéey gu saxul fenn, la liggéey bi yēngu ba ëpp, ba tax dëgg-yu mag yi ci sunu yégle bi, muy benn mbooloom bu leer, bu lëkkaloo, bu mat sëkk, joxees na ko àddina.”

«Wax maa ngi waxoon ba noppi ci sama xam-xam ak Magat Bates. Gis naa nekk nit ku dëgg ci Kiristaan, ku yaru te baax. Mu ma doon jëfandikoo ak yërmande yu lewet mel ni bu ma doon doomam boppam. Bi mu ma njëkk a dëgg maa wax, mu wone interest bu xóot. Gannaaw ba ma noppee wax, mu jóge ne: “Manaay Toma ku sikk. Gēmuma peeñ yi. Waaye su ma manee gēm ne seede bi jigéen ji waxee tey, mooy baatub Yàlla ci nun, kon dinaa nekk goor gi gēna bānneex ci kaw suuf. Sama xol yéngu na lool. Gēm naa ne ki wax dafa wér ci xolam, waaye manuma firnde ci mbirum ne dañu ko won yēf yu yéeme yi mu nu nettali.”»

“Gannaaw ay weer yu néew gannaaw sama séy, dem naa, ak sama jëkkër, ci ab Ndaje bu Mag ca Topsham, Maine, fa nga xam ne Magum kàddu Bates moo fa nekkoon. Ci jamono jooju, gēmaguloon bu baax ne sama ay peeñ yu jóge ci Yàlla lañu. Ndaje boobu nekkoon na jamono ju fees ak njariñ bu réy. Xelum Yàlla daldi dal ci man; dugg naa ci ab peeñu ndamu Yàlla, te

mooy yoon wu njëkk bi ma gis yeneen planèt. Bi ma génnee ci peeñ ma, nettali naa li ma gisoon. Noonu Magum kàddu B. laaj ma ndax jangoon naa astronomie. Wax naa ko ne fàttewuma mukki ne xool naa ci téereb astronomie. Mu ne: ‘Lii ci Boroom bi la jóge.’ Maan gisuma woon ko mukki lu tollu noonu ci ànd ak bàñneex ak yiw. Kanamam lër na woon ak leeru asamaan, te mu dénk jàngale mbooloo mi ak kàttan.” Testimonies, volume 1, 78–80.

Waaw, nattu nekk, yépp yooyu i nattu yu jàngat ci njàngum ngëm yii dañuy lëkkaloo, waaye itam ay nattu lañu mën a tanne boppam, te ñu feeñal leen ci ndànk ndànk ay jaam yu Yàlla. Am na bari mbooloo yi di sàmm bésu noflaay bu juróom-ñaareel bi, waaye dañuy bañ yégle bu ñetti malaaka yi. Dañuy bañ dëgg gi ne attekati gi tàmbalee na 22 Oktoobar 1844, waaye tey dañuy sàmm noflaay bi. Nattu yu jàngat ci njàngum ngëm yii dañuy lëkkaloo, waaye dañuy teewal juróom-benn i nattu yu sàkku.

Ni la Joseph Bates, kapiteenug géeg gu xam ci astronomi bu baax, nangoo na Xelum Yonent gi, mi mu woon a weddi ba noppi. Ci weeru Desàambar 1844, Ellen White jot na ay njëlbeenam gu njëkk, te juróom-ñaareelu nattu bi agsi na ci yëngu-yëngu bi.

“Biibël bi war na nekk sa ndigëlkat. Jàngal ko te jàng itam seede yi Yàlla joxe; ndaxte duñu dàqanteek Kàdduam mukki. Bu Seede yi waxul ci ànd ak Kàddu Yàlla, bañleen. Kiristi ak Beliyaar mënnoo booloo.” Selected Messages, téere 3, 33.

Lu gállankoor ngir mbugël mu réy mi, Soeur White fas yéeneem ci benn mbind mi wax ne Almasi dafa jóge ci Bérab bu Sell bi, dugg ci Bérab bu Gën a Sell bi ci 22 Oktoobar 1844. Mu digle woon mbind mi ngir “bépp saint.”

«Gis naa ne Kër Yàlla mi, mi war a seteesu ci njalbeenam 2300 fan yi, mooy Kër Yàlla gu Yerusalem gu Bees gi, gi Kiristi di saraxalekatam. Boroom bi won na ma ci njël, lu weesu benn at, ne Mbokk Crosier am na leer gi dëgg ci mbirum seteesug Kër Yàlla gi, ak yeneen; te ne coobareem mooy ne Mbokk C. bind xalaati bi mu nu joxoon ci Day-Star, Extra, 7 Fewriye 1846. Damaa xam bu baax ne Boroom bi may na ma sañ-sañu leen di dénk Extra boobu ci bépp saint.» A Word to the Little Flock, 12.

Moom ndigaluggal ci melokaanu Krisi ci Buum Bu Sell bi gën a Sell, ni ko Crosier waxe; waaye mbind mi dafa amoon ay njàngale yu bare yu juum, booleek njàngalem Protestan yi jëm ca bàkkaar ba ñuy wax ne “bes bu nekk” bi ci téereb Daniel dafay tektal liggéeyu Krisi. Moo tax mu bind leeral bu njëkk a mbooloo ci atum 1850, te gannaaw ga ñu dugal ko ci téereb Early Writings. Foofa mo xamle ne “ñi joxoon xaacu waxtu àtte ba, ñoo amoon xel mu jub ci ‘bes bu nekk’ bi.”

«Gannaaw loolu ma gis ci mbirum “bés bu nekk” (Daniel 8:12) ne baati bi “sarax” xelu nit moo ko yokki, te bokkul ci mbind mi, te Boroom bi jox na xalaati bu jub ci loolu ñi yégle woon wax ju “waxtuw àtte ba” di ñew. Ba benn boole nekkoon, bala 1844, lu ëpp ci ñoom bokkoon ci xalaati bu jub ci “bés bu nekk”; waaye ci jaxaso gi am gannaaw 1844, yeneen xalaati ñoo ñu nangoo, te lëndëm ak jaxasoo topp ci.» Early Writings, 74.

Mbiri “ñëpp li” ci téereb Daniel mujjoon a nekk màndarga buy wone delluseg Adventisme ci yoonu liggéeyu Protestantis yu dëddoo woon dëgg ca njëlbeen xarnub fukki at ak benn ba, te tey jii

xam-xamkatu yoonu njàngum Adventisme dañuy bañ xam-xamu Millerite bu jub ci “ñëpp li.” Ñu ko bañ, doonteg ne Sister White wax na leer ne Millerite yi dañoo juboon bi ñuy xàmmi “ñëpp li” ni moom mooy kàttanu seytane bu boka ci paganisme. Dañu bañ dëggug “ñëpp li” du rekk ci weddi ngëneelam gu waxoon ci ñiy wax ci xel mu sol ne xam-xamu Millerite yi dafa jub, waaye itam ci weddi gu jubadi ak li mu waxoon bu wóor ne jàngaleg fen gi di wax ne “ñëpp li” dafay tekki liggéeyu Kirist ci kër yoonu sellal gi, “malaaka yi ñu génne woon asamaan!”

«Te fa woon Mbokk Daniells, moom mi xelam noon na noon noon, noon na noon, ba noon na noon; te seen xel ak xelu Elder Prescott dañu doon liggéeyal ci ay malaaka yi ñu génne woon ca asamaan.» Manuscript Releases, volume 20, 17.

Baayam gu xóot ci li Adventism di jëfandikoo tey ni benn ci ay “rëccu léeb” am dafa metti lool, ndaxte Daniells ak Prescott jël nañu benn misaal buy wone kàttanu Seytaane (paganism), te daldi jagleel misaal boobu Kirist (liggéeyam ci kër sell bi). Loolu moo def juróom-ñett jéemantu yoonu njàngale yi.

Natteelu juróom-ñeenteel ci jaar-jaaru taarix bi jëm ci 1863 mooy sosug ñaareelu taabalub Habakkuk bi ci 1850. Taabalub pionieer bu 1843 bi, dañu ko sos ci 1842, te dees na ko wooye rekk “taabalub 1843” ndaxte dafay yégle woon dellusi Kirist ci 1843. Ndigu ngir sos ñaareelu taabalub Habakkuk joxees na ko Sœur White ci 1850. Sosug ñaari taabal yi Habakkuk dafay lëkkal taarixu malaaka bu njëkk ak bu ñaareel ak taarixu bu ñetteel bi. Ci biografii dombam bu góor bi bind ci dundam ak liggéeyam, mu ngi joxe ab ténkku xew-xew yi jiitaloon sosug taabalub 1850 bi. Loolu daf ko def, dafa tànn wax yu am solo yu Sœur White waxoon, te dolli ci ay waxam ci ténkkaay bi.

«Bi nu dellusee kërug Brother Nichols, Boroom bi jox na ma vision te wone ma ne, war nañu leeral dëgg gi ci tabal yi, te loolu dina tax ñu bare dogal ngir dëgg gi ci yëgleelub ñetteelu malaaka bi, bi ñuy leeral itam ci tabal yi ñaari yégle yi jiitu woon.—Bataaxal 28, 1850. »

«Ci peeñ mi itam, dañu ko itam won li dina may James White fit ngir mu wéyal walliikat mbind yi:

“Gis naa itam ne itamoon na xët bi génne ko nekk na lu war lool ni yóonent yi dem, ndaxte yóonent yi soxla nañu ab xët bu ñuy yóbbu ak ñoom, buy ëmb dëgg gu jamono jii, ngir jox ko ci loxo yi dëgg; noonu dëgg gi du mar ci xel. Te itam xët bi dina dem fa yóonent yi mēnuñu dem.—Ibid.

“Liggéey ci taabal bu bees bi tambalee nañu ko ci saa si, te joxe nañu way-juróom-ñari yi yoon ngir wax leen ci mbir mi ci mbind mi tudd Present Truth bi James génne woon weer wi topp.”

“Taabal bi. Naka la tegg ci jamono bu bees bu gis-gis yi Daniel ak John, te ñu xayma ko ngir leeral bu baax dëgggu jamono jii, léegi dees koy lithographieel ci saytu Mbokk Otis Nichols, bu Dorchester, Massachusetts. Ñi jàngale dëgggu jamono jii dinañu am njariñ bu réy ci moom. Benn yeneen xibaar ci mbirum taabal bi dees na ko joxe gannaaw gi.—Present Truth, November, 1850.

“Ci biir weeru janwiye, atum 1851, tablo bi nekk na pare te yégle ko ci njëgëm yu tollu ci 2 dolaari. James White bég na ko lool te jagleel na ko ci neen ‘ñi Yàlla woo ngir joxe ndigalu malaaka bu ñetteel bi’ (Review and Herald, Janwiye, 1851). Ay sarax yu bare te rafet dimbali nañu ci faju njëg yi jëfandikoo ngir mbind mi génne.” Arthur White, Ellen G. White: The Early Years, wolum 1, 185.

Bañu ci kaart bu 1843 bi, Sœur White bindoon na ne Yàlla moo ko jiitewoon.

“Boroom bi won na ma ne sart bu 1843 bi dafa nekkoon lu ay loxoom tegtal, te benn cér ci moom warul a soppeeku; ne lim yi nekkoon nañu ni mu leen bëggoon. Ne loxoom dafa nekkoon ci kaw te daan nëbb benn njuumte ci yenn lim yi, ba kenn mëna ko gisul, ba kera mu loxoom jële.” Review and Herald, 1 Nowàmbar 1850.

Bi ñu doon bind leer gi jëme ci ndigal li ñu joxoon ngir sosaat beneen tablo ci 1850, moom joxe woon benn saxal bu Yàlla ci tablo bu 1850 bi, ni ñu ko joxee woon ci mbirum tablo bu 1843 bi, te itam mu fésal ne yeneen tablo yi ñuy sosoon jamono jooju nekkun lu Boroom bi nangu. Ndigal li ñu joxoon ngir sos tablo bu bees boobu, ñu boole ko woon ak ndigal ngir mprint beneen mbind mu bees.

«Gis naa ne liggéeyu def nataal yi dafa baaxul woon benn yoon. Mu tàmbalee ak Mbokk Rhodes, te Mbokk Case topp ci. Dañu jëfandikoo xalis ngir def nataal yi ak ngir bind ay melokaan yu metti xol te yàqu ngir tegu malaaka yi ak Yeesu ju tedd ji. Maa gis ne yooyu dañoo neexul Yàlla. Maa gis ne Yàlla nekkoon ci mbind mi Mbokk Nichols wall. Maa gis ne am na yonent ci nataal bii ci Biibël bi, te su fekke ne nataal bii ñu ko jagleel nit ñi Yàlla, bu mu doyye kenn, dina doyy it kenn ku nekk; te su fekke ne kenn soxla na ñu rëddal ko beneen nataal bu bees ci tolluwaay bu gëna mag, kon ñépp a ko soxla ni mel.»

“Gis naa ne, ci mbokk Case amoon na xel mu dalul, mu amul jàmm, mu sukkandiku, te amul ngërëm, moom mi bëggoon beneen tabloo. Gis naa ne, tabloo yooyu ñu bindare ci melax yi amoon nañu ay jeexital yu bon ci kaw mboolloom ñi dajale. Loolu taxoon na ba ci ndaje ma am xel mu yomb, mel ni weñ, te fees ak ñaawteef.”

“Gis naa ne jëfandikukat yi Yàlla santaane daan nañu dal xel mi bu baax, saxte suñu ko waxul firnde. Am na ci melokaanu malaaka yi ci jëfandikukat ya lu leer, lu rafet, te lu asamaan. Xel mi dafa war a yem ci Yàlla ak asamaan, te lu bari kenn xamu ko. Waaye yeneen jëfandikukat yi ñu def, dañuy merloo xel mi, te di tax mu gën a xalaat ci suuf ngir mu xalaat ci asamaan. Nataal yi di wone malaaka yi dafa mel ni rab yu bon, waaye du mel ni mbindey asamaan. Gis naa ne, ay fan ak ay ayu-bés, jëfandikukat yi dañoo dal xelu Mbokk Case, fekk waroon na wut xel mu asamaan ci Yàlla, te di yokku ci yiw yi Xelum Yàlla di jox ak ci xam-xamu dëgg gi.

“Gis naa ne bu xalis bi ñu yàqoon ci génne ay taabaloo, su ko jëfandikoo woon ci génne dëgg gi ci leer kanam bokk yi ci yéene mbind yu gätt, ak yeneen yi, koon loolu dina defoon njariñ bu réy te musal ay bàkkaar. Gis naa ne liggéeyu sàkk ay taabaloo siiw na ni tàngoor.” Manuscript Releases, number 13, 359; 1853.

Mu waxe bu leer ne “Yàlla nekkoon na ci yégleb bu [1850] bi njiital ak Mbokk Nichols,” te ne amoon na “ab waxu yonent [Habakuk ñaar] ci mbind mi ci Biibël bi.” Itam mu wax ne “taabal yi”

[ci ñu bari; 1843 ak 1850] yi “Yàlla santaane woon” dañoo dal xel mi ci anam wu baax, sax te amul woon benn leeral. Habakkuk ñaar santaane na Millerite yi ñu wone peeñu gi bu leer ci kaw taabal yi, (ci ñu bari), ngir ku jàng ñaari taabal yi man a daw dikk ci Kàddug Yàlla. Taabal yu Yàlla yooyu soxlawuñu woon benn leeral yu yokk, ni ko deme ci taabal bu dëggul bu 1863 bu Uriah Smith.

Noonu tontu ma, ne ma: Bindal gis gi, te nga leeral ko ci ay xet, ngir ku ko jàng man a daw.
Habakkuk 2:2.

Nattu fexe bii moo tax njàng mi di jëfandikoo ci bind bii. Ak fukki nattu yi Muusaa wax ci Jëfandikoo Nambar téere ñaareel fukk ak ñeent, xam-xamkati Ebrew yi ak yeneen teolog yi di joxe ay xalaat yu wuute ci ban xew-xew yi ci taarix bi, dale ci musal ga ci Géeju Xonq ba ci ñàkk dëgg-dëggug fukki yebkat yi, ñooy teewlu ci yooyu nattu. Ñàkk dëgg-dëgg gi nekk ci taarix boobu jox na ay wuute yu néew ngir tànn ci seen biir, waaye lu wóor mooy ne nattu bu fukkeel bi mooy tàmbalee ñaar-fukk at ak benn-fukk at yu dee ndànk-ndànk ci màndiŋ ma, ba keraam ñépp ñi weddi woon te amoon àgg bu tax ñu di seetlu seen yoon dañu dee.

Noonu itam, ñenn it na proteste ci sama tànnug fukki natt yu jëm ci njàngalem yii, ndaxte man na am ay soppiku yu mel ni ñoo gën a baax li may wax fii. Waaye, fukkeelu natt bi te mujj bi leer na ni woon njuumte gi fukki yëgkat ya defoon. Moom mooy bañ a nangu juróom-ñaar yiir yi ci Leviticus 26. Am na ay firnde yu bare yu njème ci wax yu yonent ngir dëgëral xamle boobu.

Ci mbind ci diëkk bi, dinañu tàmbalee xàmmi seede yu yonent yi dëgëral wax ji ne juróom-ñaar waxtu yi ci Levitique 26 mooy fakk ba, te mooy bàkkaar ñàkk gu mujj gi ci Adventisme bu Laodisé.

“Bu doole Yàlla seede ci li di dëgg, kon dëgg boobu war na taxaw ba fàww muy dëgg. Waruñu jàpp benn xalaat bu bees, buy weddi leer gi Yàlla jox. Ay nit dinañu jóg ak firnde yu ñu jàng ci Mbind mi, te ci seen gis-gis mooy dëgg, waaye du dëgg. Dëgg gi ñeel jamono jii, Yàlla moo ko nu jox ngir mu doon fondemaŋ bu sunu ngëm. Moom ci boppam moo nu jàngal li di dëgg. Kenn dina jóg, gannaaw loolu beneen it, ak leer gu bees guy juuyoo ak leer gi Yàlla joxe woon ci firndeem Xelum Sellam.”

“Ñu néew a ngi xeex ba tey, ñoom ñi jaaroon ci xam-xam ak jéego yi ñu am ci tabbital dëgg gii. Yàlla ci ay yiw mu yéggal seen dund ba ñuy delloo waxat ak waxat, ba ci jeexital seen dund, nekk ci xew-xew yi ñu jaaroon, ni ko Yowaana ndaw li doon ndawtal Yeesu defee ba ci jeexital dundam. Te ñi yoroon sañ-sañu standard bi, ñi dee ba noppi, dañuy wax jaarale ko ci delloo mbooloo bind yi ñu bindoon. Dama jàngale ne noonu lañuy dëgg seen baat. Dañuy seede ci li doon dëgg gi ñeel jamono jii.”

“Warunu jot kàdduy ñi ñew ak yégle buy weddi ponk yu musamman yi ci sunu ngëm. Dañuy dajale mbooloom Mbind mi, te dajale ko ni firnde wër seen xalaat yu ñuy tegg. Loolu am na ba pare ci juróom-fukk at yi weesu. Te doonte Mbind mi mooy Kàddug Yàlla, te war nañu koo teral, waaye jëfandikoo ko noonu, su fekke ne jëfandikoo boobu di yëngal benn bëtbu doxalin bi ci ndombo gu Yàlla taxawal di ko saxal ci juróom-fukk at yii, nag, njuumte bu réy la. Ku koy jëfandikoo noonu xamul woon firnde gu doy waar gu Xelu Mi Sell mi wone, te may doole

ak tar ci yégle yi weesu yi agsi woon ci askanu Yàlla.” Selected Messages, téere 1, 161.